

a heuristiky. Badatelsky se zaměřuje na dějiny českého divadla 20. století. Externě spolupracuje s redakcí *Divadelních novin*, *Divadelní revue*, *České literatury*. Je autorkou několika monografií a řady dalších studií.

Pavel Drábek / Milan Lukeš: Divné divadlo našeho věku

Redakce časopisu *Svět a divadlo*, posílená o několik blízkých spolupracovníků, vydala na sklonku roku 2008 sbírku úvah a kritik svého někdejšího redaktora Milana Lukeše (14. 12. 1933 – 22. 9. 2007). Všechny zastoupené texty už dříve v časopisu vyšly (s jednou výjimkou, kdy je text převzat z programu k inscenaci). Přesto je autor před smrtí uvažoval vydat jako samostatnou knihu s charakteristicky ironickým titulem *Divné divadlo našeho věku*. Karel Král a kolektiv vydáním sbírky přání splnili a dobře se stalo. A přestože jednotlivé texty vznikaly dlouhých a proměnlivých 15 let (1992–2007), tvoří tato mozaika překvapivě ucelenou knihu. S ohledem na posmrtné vydání i na ediční poznámky, které se k nedokončenému dílu Milana Lukeše navracejí, je publikace také jakousi panychidou za tuto vlivnou a výraznou osobnost divadla a divadelní kritiky posledního půl století. Při četbě se čtenář (a tady se pisatel doznává) neubrání jistě nostalgii a pocitu velké ztráty. Lukešův styl je svérázný, často až protivně jízlivý, ale vždy kritický, jasně situovaný a formulovaný. Charakteristickou autorskou ironií a zciuzující odstup vyvažuje Lukeš velkou zkušeností a erudicí. Třebaže tato kniha

jako kronika divadelních festivalů, představení i osobností zastará, teoretické úvahy, které každou jednotlivost z divadelního světa uvádí, na platnosti stěží ztratí.

Lukešovy kritiky jsou v něčem všechny stejné a snadno rozpoznatelné. Začínají vždycky od humen, rozehrají ve velké orchestraci rozsáhlý teoretický aparát až překvapivě často inspirovaný jungiánstvím a prvními generacemi antropologie, aby pak z tohoto teoretického pandemonia zaútočily na konkrétní divadelní jev. Pak už je konfrontace teorie a praxe nemilosrdná, padni komu padni. Lukeš je ve svých závěrech jistě předpojatý, nespravedlivý, ale vždy relativistický. Sám se zjevně vyhýbal sebedeklaraci a ideologickému ukotvení, ale vždy vědomě s konkrétními ideologickými nástroji zacházel. Na jeho přístupu je jedinečné (a tady se rozeznává ve vztahu k jiným kritikům onen velký pocit ztráty), jak vždy opodstatňuje kontext, ve kterém se pohybuje, a tím zdůvodňuje své normativní závěry. Třebaže je často obtížné sledovat a přijmout ono Lukešovo teoretické pandemonium, jeho zodpovědnost a vědomí závaznosti, kterou má on jako autor i jeho téma vůči kontextu, a až nemilosrdné nehledění na vedlejší polehčující okolnosti, které by mohly vyhocenost závěrů mírnit – to jsou vlastnosti, pro které je nejen nutné, ale také vždy poučné brát Lukeše vážně i přes všechnu jeho ironii a odstup.

Divné divadlo našeho věku je výběrovou kronikou divadelních událostí půl druhé dekády, většinou se týká mezinárodních událostí, festivalů, přehlídek, hostování nebo divadelních událostí spřízněných (semináře nebo konference) a v nemalé míře zasahuje i do žánru opery. Jednotlivá zastavení jsou pojata problémově.

Lukeš tedy nezůstává jen u role kronikářské, naopak jednotlivé zprávy tematizuje, a to je právě jakási jeho pojistka proti přílišné vázanosti na časných dějích, proti poplatnosti módě, trendu nebo mediálního zájmu.

V Lukešově pozůstalosti čeká na vydání ještě další sbírka, autorem pracovně nazvaná *Shakespeare a okolí*. Ta by měla být pandánem k jeho sbírce *Mezi karnevalem a snem: shakespeareovské souvislosti* (Praha: Divadelní ústav, 2004) a pojmout nejen dosud knižně nepublikované texty shakespearovské, ale také stati přesahující do onoho eponymního *okolí* – věnované alžbětinské době a jejím kontinentálním inspiracím a pozdnímu, stuartovskému dramatu (Middleton, Fletcher, Ford). Knižní vydání ani této knihy, ani již vydaného *Divného divadla* Grantová agentura ČR nepodpořila. Je tedy otázkou, jestli se k vydání Divadelní ústav nebo jiné nakladatelství uváže. Že by to byl – jako v případě *Divného divadla* – dar z teatrologického nebe, je jisté.

LUKEŠ, Milan. *Divné divadlo našeho věku*. Praha: Svět a divadlo, 2009.

Barbora Příhodová / Věra Ptáčková: **Divadlo na konci světa**

„Zatím co se problematika režijní nebo herecké složky divadla v různých dobách stále znovu a se značnou zobecňující silou formuluje, zůstává problematika scénografie převážně trčet v úzce odborné nebo technologické oblasti, anebo mechanicky splývá s problematikou čistého výtvarnictví, malíř-

ství a architektury. Bylo by malicherné podceňovat tento nedostatek teorie: projevuje se totiž okamžitě v praxi,“ napsala Věra Ptáčková spolu s Janem Grossmanem do studie „Současné jevištní výtvarnictví“, jež vyšla v roce 1960 v časopise *Divadlo*. Toto konstatování o tehdejším stavu scénografie se Věře Ptáčkové stalo její celoživotní výzvou, které svou odbornou činností neustále čelí, a kniha *Divadlo na konci světa*, již je studie součástí, o tom podává ten nejpresvědčivější důkaz.

Divadlo na konci světa je souborem více či méně rozsáhlých textů této přední české teoretičky scénografie v impozantním rozmachu let 1960–2006, jež byly průběžně publikovány v nejrůznějších periodikách (např. *Divadlo*, *Literární noviny*, *Interscena*) a katalogích výstav. Jednotlivé práce většinou postihují problematiku scénografie jednak prostřednictvím početnějších, monograficky vystavěných studií výrazných osobností tohoto odvětví v českém, ale i světovém kontextu (Luboš Hruža, Jaroslav Malina, Tadeusz Kantor) a dále prostřednictvím studií zaměřených problémově (*Idea Národního divadla z hlediska dějin scénografie, Český divadelní kostým XX. století*). Zájem Věry Ptáčkové se ovšem neomezuje výhradně a jenom na scénografii. Jak ukazují texty jako „3x Václav Havel,“ „Století Růženy Vackové“ nebo „Tragické tíhnutí k nekonečnu – nekrolog Petra Lébľa,“ které se dotýkají problematiky dramatu, teatrologie či režijní poetiky, tématem V. Ptáčkové je divadlo a vše, co s ním souvisí obecně.

Sebrané články a statě byly psány při rozdílných příležitostech, pro rozdílné účely i čtenářstvo. Z tohoto důvodu